हाम्रो प्रजाशक्ति
सिक्किम र असमबाट एकैसाथ प्रकाशित
गान्तोक, वर्ष १८, अङ्क २६७, ०७ दिसम्बर, २०१७
विक्रम संवत् २०७४, मङ्सिर २१ गते, बिहीवार

स्वेता हत्याकाण्डबाट उब्जिएका केही प्रश्न

गत दुई दिनदेखि असमका संचार माध्यममा एक सनसनिखेज हत्याकाण्ड निकै चर्चामा छ। उत्तर भारतको कुनै सहरमा यस्तो घटना भएको भए यसले राष्ट्रिय स्तरमै उथलपुथल मच्चाउने थियो होला, तर पूर्वोत्तरको एक राज्यमा भएको घटना हुनाले नै यसले स्वाभाविक रूपमा त्यो चर्चा पाउन पाएन। जे होस्, जुन परिस्थितिमा, दुई वर्षअघि मात्रै हायर सेकेन्ड्री परीक्षामा असमभरिमै शीर्षस्थान ओगटेर चर्चित भएकी स्वेता अग्रवालले ज्यान गुमाउनु पऱ्यो त्यसले वर्तमान समाजव्यवस्था कतितिर जाँदैछ, र विशेष गरेर छोरीचेलीहरू अहिले कस्तो जोखिममा छन्, भन्ने कुरा छर्लङ्ग पारेको छ। सोमवार साँझ सहपाठी वा प्रेमीको घरमा सन्दिग्ध अवस्थामा स्वेताको डढेको शव फेला परेपछि नै घटनाको विषयमा एकपछि अर्को रहस्यको खुलासा हुँदै आयो। पढाइलेखाइमा निकै मेधावी किशोरीलाई प्रेमजालमा फँसाएर, पछि किशोरीले विवाहका लागि जोड दिंदा, उसको हत्या गरेर, शव टुङ्गो लगाउन नसक्ता, त्यसलाई बाथरूममा लगेर मट्टितेल खन्याएर आगो लगाएर आत्महत्याको रूप दिनखोजेको कुरा अभियुक्त गोविन्द सिङ्घलले पुलिससामु स्वीकार गरिसकेको छ। अहिले पुलिसले गोविन्द र उसकी आमा अनि दिदीलाई थुनामा राखेर घटनाको जाँच गरिरहेको छ र अन्य तथ्यप्रमाणहरू सङ्कलन गर्दैछ। अर्कातिर यस घटनाले स्वेता पढ्ने केसी दास कमर्स कलेजका विद्यार्थीलाई पनि आन्दोलित पारेको छ र उनीहरू घटनाको उचित न्याय हुनुपर्ने र दोषीलाई तत्काल फाँसी हुनुपर्ने मागमा प्रदर्शन पनि गर्दै छन्। यस्ता घटनाक्रमबिच, सर्वसाधारणमाझ आफ्ना छोरीचेलीहरूको सुरक्षालाईलिएर चिन्ता बढेको छ। स्वेताजस्ती अत्यन्त मेधावी विद्यार्थीको आज यस्तो गति हुनमा निश्चय पनि हाम्रो समाज र परिवेश पनि धेरै हदसम्म जिम्मेवार छ। अथवा हामीले हाम्रा युवा सन्तानलाई, किशोरावस्थाबाट यौवनावस्थामा जाँदाखेरिको सम्वेदनशील समयमा उचित मार्गदर्शन गर्न सकिरहेका छैनौं। अर्कातिर हाम्रो सेरोफेरो र समाजमा अझै पनि हाम्री छोरीचेलीहरूका लागि सुरक्षित माहोल बनाउन सकिएको छैन। यस्ता घटनाहरूले साँच्चै नै छोरीहरूलाई शिक्षित बनाएर शिखरमा पुऱ्याउने सपना देख्ने मातापिताको मुटु चिसो बनाउँछन् र धेरैलाई हतोत्साहित पनि पार्ने गर्छन्। वास्तवमा किशोरावस्थाको उत्तरार्धको समय निकै संवेदनशील हुन्छ र त्यस बेला हाम्रा सन्तानले बाटो बिराउने जोखिम रहन्छ। यस्तो समयमा माता–पिता र अभिभावकले यिनीहरूलाई उचित मार्गदर्शन दिनुपर्ने हुन्छ। त्यस्तै कुरा, यस सम्वेदनशील समयमा बाहिरको संसारमा कसरी अगाडि बढ्नुपर्छ भन्ने कुरा हाम्रो शिक्षा व्यवस्थामा पनि अन्तर्भुक्त गर्न जरूरी भएको छ। 'छोरी पढाउ, छोरी बढाउ' भन्ने नाराका साथै छोरीहरूका लागि सुरक्षित वातावरण पनि उपलब्ध गराउनुपर्ने अहिलेको समयको माग बनेको छ र यसका लागि केवल सरकार र प्रशासन मात्रै नभएर सबैले गम्भिरताका साथ विचार गर्नुपर्ने हुन्छ।

कंग्रेस अध्यक्ष राहुल अथवा राहुलकी मम्मी भए पनि

फरक कहाँ पर्ला र?

➢ किरण छेत्री

अमित शाहपछि बीजेपीको अध्यक्ष को हुन्छ? कसैलाई थाह छैन तर सोनिया गान्धीपछि राहुल गान्धी नै कंग्रेस अध्यक्ष हुने कुरा सबैले जान्दछन्। कंग्रेस पार्टीको यथास्थिति भनेको नै यो हो। प्रधानमन्त्री मोदी वा सिङ्गै बीजेपीका नेताहरूले आज कंग्रेसमुक्त भारतको नारा त्यसै गुञ्जाएका होइनन्। कंग्रेसलाई वंशवाली राजनीतिले सखाप पारिसकेको सत्य तथ्य कहिलेकही पुराना कंग्रेस नेताहरूले गर्छन्, त्यो पनि छापामा आफ्नो नाम नदिने शर्तमा भएपछि मात्र। वंशगत राजनीति नै कंग्रेसको पतनको मूल कारण हो। यो कुरा आजका सक्षम कंग्रेस युवा नेताहरूले बुझेका छन्। यो सत्य कुरा बुझ्ने नेताहरूको अग्रिम पंक्तिमा आउँछन्- ज्योतिरादित्य सिंधिया, सचिन पायलट, दीपेन्द्रसिंह हुड्डा आदि।

२३ नोभोम्बर, २०१७ को साँझ टीभी च्यानल 'आजतक'-ले सञ्चालन गरेको एउटा प्यानल डिस्कसनमा बीजेपीका प्रवक्ता संवित पात्रले यहाँसम्म भने कि राहुलको नामको पछाड़ि गान्धी टाइटल नझुण्डिएको हुनु हो भने कंग्रेसले उसलाई धेरैअघि डस्टबिनमा फालिसकेको हुनेथियो। यसले स्पष्ट हुँदछ कि राहुल गान्धीको योग्यता अनि क्षमतामाथि राष्ट्रिय राजनीतिमा कति उपेक्षापूर्ण दृष्टि राखिँदो रहेछ। प्रायः राष्ट्रियस्तरका भारतीय राजनेताहरू राहुल गान्धीको क्षमता, नेतृत्व अनि प्रतिबद्धताप्रति चिन्तित र उदासिन छन्। सांगठनिक क्षमता, नेतृत्वगुण, वाककला अनि राजनैतिक दूरदर्शीताको अनिकाल छ राहुल गान्धीमा। चुनाउ रणनीतिमा ता झन जिरो नै छन् भनौं। यस अवस्थामा स्वयं कंग्रेस पार्टी र कंग्रेस नेताहरू कसरी भर पर्न सक्छन् उनीमाथि। यो यक्ष प्रश्न सदासर्वदा कंग्रेस पार्टीको अघि अनुत्तरित भएर उभिनै रहनेछ। यो एउटा यस्तो समस्या हो, जसको समाधान देखिँदैन। यही एउटा समस्या, यही एउटा रोगको कारण कंग्रेस पार्टी दिन प्रतिदिन कमजोर र दुब्लो हुँदैगइरहेको छ। भारतवर्ष जस्तो विश्वकै सबैभन्दा ठूलो देशको कंग्रेसजस्तो ठूलो पार्टीमा प्रजातन्त्र छैन- योभन्दा दुःखलाग्दो विषय अर्को के होला र? जबसम्म गान्धी परिवारको वर्चस्व कंग्रेस पार्टीभित्र रहन्छ, तबसम्म त्यसको अध्यक्ष पदमा अन्य कसैले दावेदारी गर्न पाउँदैन। कसैले त्यति हिम्मत जुटाउन पनि सक्दैन। कंग्रेस पार्टीमा बसेर गान्धी परिवारसँग सिङ जुझाउनु भनेको आफ्नै सिङ भाँचिनु हो। त्यी सबै कांग्रेसीहरूले जान्दछन्।

त्यसै कारण यसपाली पनि कंग्रेस पार्टीमा अध्यक्ष पदको निम्ति चुनाउको नाटक रंगमञ्च भयो। उम्मेदवार राहुल गान्धी। उनको विरुद्ध लड्ने अन्य कंग्रेस नेताको हिम्मत छैन। कंग्रेस अध्यक्ष गान्धी परिवारबाटै आउनु पर्छ- यो अलिखित संविधान हो कंग्रेसको। यसको विरूद्ध आवाज उठाउनु मनाही छ। योग्यताकै आधारमा चुनाउ हुनु हो भने आज कंग्रेस पार्टीभित्र धेरै युवा नेता छन्, जो प्रत्येक दृष्टिकोणमा कंग्रेस अध्यक्ष पदको निम्ति योग्य छन्। तिनीहरूमध्ये माधवराज सिंधियाका पुत्र ज्योतित्यराजे सिंधिया, राजेश पायटलका पुत्र सचिन पायलट, हरियाणाका पूर्ण मुख्यमन्त्री भुपेन्द्रसिंह हुड्डाका पुत्र दिपेन्द्रसिंह हुड्डा प्रमुख हून्। यी युवा कंग्रेस नेताहरू राहुल गान्धीभन्दा उच्च शिक्षा हासिल गरेका, योग्य रणनीतिकार, विशिष्ट सांगठनिक क्षमतावान अनि आ-आफ्ना प्रदेशहरूमा मात्र सीमित नरहेर राष्ट्रिय स्तरमा नै लोकप्रिय छन् तर अघि नै उल्लेख गरियो, जबसम्म गान्धी धरानाको वर्चस्व कंग्रेसमा रहन्छ, तबसम्म कंग्रेसको नेतृत्व अन्य कसैको हातमा जानेवाला छैन। राहुल गान्धीपछि पनि कंग्रेस अध्यक्षको पद गान्धी परिवारकै कुनै एक सदस्यको हातमा जानेछ भनेर अहिल्यै किटान गर्न सकिन्छ। राहुल अविवाहित छन्।

उनको पछि उनका छोरा-छोरी तयार नहोलान् तर प्रियंका अझ पंक्तिमा उभिएकी छन्। राहुल गान्धीको राजनैतिक अपरिपक्कता अनि अदूरदर्शीताको कारण पटक-पटक कंग्रेस पार्टीले बद्नामी सहनुका साथै आफ्नो अलि अलि रहेको लोकप्रियता पनि गुमाउनु परेकोछ। यस्ता अनेकौं दृष्टान्तमध्ये प्रमुख छन्- जेएनयूमा कन्हैया कुमार प्रकरण, उत्तर प्रदेशको गत विधानसभा चुनाउ, आरएसएसविरूद्ध गान्धी हत्याकाण्डमाथि टिप्पणी आदि। गत वर्ष दिल्लीको जेएनयू परिसरमा त्यहाँका वामपन्थी छात्र-छात्राहरूले देशविरोधी नारा लगाए। आतंकवादी अफजल गुरुको फाँसीविरूद्ध आवाज उठाए। वामपन्थी विद्यार्थीहरूको त्यो देशद्रोही क्रियाकलापको विरूद्ध बीजेपीको छात्र संघ एबीभीपी मैदानमा उत्रियो। यी काण्डहरूले राष्ट्रिय मीडियाको ध्यान खिच्न सफल बन्यो। मीडियाले जेएनयी परिसरभित्रको दैनिक घटनाक्रमलाई देशभरि फैल्यायो। यो संवेदनशील विषय र समयमा कांग्रेस उपाध्यक्ष पदमा रहेका राहुल गान्धी अचानकै आवेशमा आएर जेएनयू पुगे अनि देशद्रोही नाराबाजी गर्ने वामपन्थी छात्रहरूको पक्षमा भाषणै गरे। राहुलको त्यस समयको आवेश र उत्तेजनाले यो प्रमाणित गऱ्यो कि उनी राजनीतिमा धेरै अपरिपक्कता छन्। देशको एकता र अखण्डतासँग सम्बन्धित यो मुद्दामाथि पार्टीमा एउटै चर्चा पनि नगरी एवं पार्टीका वरिष्ठ नेताहरूको सल्लाह र सुझाउ नलिई एकाएक मैदानमा उत्रिएर देशद्रोही र असामाजिक तत्त्वहरूको वकालत गरे। उनको यो अज्ञानता र आवेशको मार कंग्रेस पार्टीले खप्नु पऱ्यो। राष्ट्रवादी विचारधाराका सम्पूर्ण नागरिकले राहुलको यो कर्तुतको विरोध गरे।

राहुल गान्धीको राजनैतिक अपरिपक्कता अनि अदूरदर्शीताको कारण पटक-पटक कंग्रेस पार्टीले बद्नामी सहनुका साथै आफ्नो अलि अलि रहेको लोकप्रियता पनि गुमाउनुपरेको छ। यस्ता अनेकौं दृष्टान्तमध्ये प्रमुख छन्- जेएनयूमा कन्हैया कुमार प्रकरण, उत्तर प्रदेशको विधानसभा चुनाउ, आरएसएस विरूद्ध गान्धी हत्याकाण्डमाथि टिप्पणी आदि।

देशको मीडिया रिपोर्ट साथै बुजुर्ग कंग्रेस नेताहरूको भनाइअनुसार जेएनयू प्रकरणमा राहुल गान्धीले आफ्नै आमा एवं कंग्रेस अध्यक्षा सोनिया गान्धीसित पनि सम्पर्क गरेका थिएनन्। जेएनयू घटनाले कंग्रेसको लोकप्रियतामा कालो मोसो दलिदियो। राहुल गान्धीको दोस्रो पोलिटिकल ब्लण्डर गत उत्तर प्रदेशको विधानसभा चुनाउ अवधि छर्लङ्ग देखापऱ्यो। हिन्दीमा एउटा भनाई छ, हमतो डूब गए सनम तूम को भी ले डूबेंगें। उक्त चुनाउमा राहुलले यो भनाइलाई चरितार्थ गर्दै आफू सँगसँगै अखिलेश यादवलाई पनि डुबाए। अथवा राहुल गान्धीको राजनैतिक निरक्षताको कारण कंग्रेस त डुब्यो डुब्यो साथमा समाजवादी पार्टीलाई पनि डुबायो। भनिन्छ, उत्तर प्रदेश विधानसभा चुनाउजस्तो महत्त्वपूर्ण विषयमा पनि राहुलले पार्टीका दिग्गज नेताहरूसँग चर्चा-परिचर्चा गरेनन्। समाजवादी पार्टीसँग गठबन्धन गर्नअघि पार्टीका वरिष्ठ नेताहरूसँग सोधखोज भएन। पार्टीभित्र यत्रो ठूलो गठबन्धनमाथि अन्तर्क्रिया भएन। कांग्रेसको शहजादा मानिने राहुल गान्धीको तेस्रो वृहत पोलिटिकल ब्लण्डर थियो आरएसएसमाथि कटु टिप्पणी।

गत वर्ष नै उनले राष्ट्रिय मीडियाहरूको उपस्थितिमा महात्मा गान्धीको हत्या आरएसएसको एउटा सुनियोजित षड्यन्त्र थियो भन्ने बयान दिए। यो विवादास्पद बयान सार्वजनिक हुनसाथै जम्मै हिन्दूवादी संस्था, संगठन वा आम नागरिकहरू आहत भए। देशको आधाभन्दा धेर जनसंख्या राहुल अथवा कंग्रेसको विरूद्धमा खड़ा भयो। आरएसएसले त झन कंग्रेसविरूद्ध मोर्चा नै खड़ा गऱ्यो। देशको सुप्रिम कोर्टमा राहुल गान्धीविरूद्ध आरएसएसले मुद्दा दर्ता गऱ्यो। राहुललाई सर्वोच्चले शोकज नोटिस पठायो। कंग्रेस र राहुलविरूद्ध सो मामिला सर्वोच्च न्यायालयमा अझ लम्बित छ। कंग्रेस पार्टीभित्र यस्ता साना-ठूला धेरै काण्ड छन्, जो राहुल गान्धीसित सम्बन्धित छन् अनि जसले पार्टीलाई पटक-पटक भड्खालोमा हालेको छ। भनिन्छ, राहुल गान्धी कसैको कुरा सुन्दैनन्। यहाँसम्म कि आफ्नो आमाको पनि।

स्वच्छन्द विचारधारा भएका राहुल गान्धी आफूले लिएको प्रत्येक निर्णयलाई सही ठान्दछन् अनि त्यसलाई कसैको समर्थनको मोहर ठोक्न आवश्यकता नरहेको ठान्दछन्। उनको यही एकलकाँटे विचार कंग्रेस पार्टीको निम्ति घातक सिद्ध हुँदैजाँदैछ। राहुल गान्धी राजनीतिमा उत्रेदेखि यता नै कंग्रेस अध्यक्षभन्दा कम भएर बसेकै कहाँ छन् र? राजीव गान्धीको मृत्यपछि सोनिया गान्धी कंग्रेस अध्यक्ष बनिन् तर पार्टीको कमान त राहुलकै हातमा थियो अनि आजसम्म छ पनि। पार्टीको उपाध्यक्ष भए तापनि राहुलले अध्यक्ष नै भएर सबै काम गर्दै आएका छन्। निर्णयहरू लिँदै आएका छन्। ५ दिसम्बर २०१७ का दिन राहुल गान्धी पूर्णरूपले अध्यक्ष बने। (उसै पनि कंग्रेस पार्टीको अध्यक्ष निर्विरोध चुनिने तय भएको छ।

कंग्रेस अध्यक्ष पदको चुनाउ एउटा फर्मालिटी मात्रै हो।) तर राष्ट्रिय राजनीतिमा यो कुनै महत्त्वपूर्ण र चाखलाग्दो घटना भने अवश्यै होइन। राहुल पार्टीको उपाध्यक्ष भएर पनि अध्यक्ष नै थिए। अध्यक्ष बनेर पनि उपाध्यक्षभन्दा ठूलो काम उनीबाट हुनेवाला छैन। वर्तमान कालमा देशमा गुजरात विधानसभाको चुनाउ हुन गइरहेको छ। राहुल गान्धी त्यहाँ युद्धस्तरमा खटिरहेका छन्। मेहन्त गरिरहेका छन् तर यहाँ पनि उनी गलत रणनीतिको चक्रव्यूहमा परेका छन्। गुजरातमा बीजेपी आफ्नो बलबुता र सांगठनिक क्षमताको आधारमा चुनाउ लड़िरहेको छ तर कंग्रेस बाहिरी सेनापतिहरूको भरमा चुनाउ लड़िरहेको छ। गुजरातमा कंग्रेस सांगठनिक रूपमा शून्य छ। राहुलले यो शून्यको अवस्थालाई अघि बढ़ाएर लगि चुनाउ लड्ने रणनीति अप्नाएनन्।

बद्लीमा उनले गुजरातको रेडिमेट फोर्स चुने। त्यो हो हार्दिक पटेल, जिग्नेश ठाकोर अनि अल्पेष मेवानी। पूर्ण रूपले गुजरातको जातीय भावनाले जन्माएका यी तीनै गुजराती युवा नेताहरूको काँधमा बन्दूक राखेर राहुल गान्धी बीजेपीजस्तो शक्तिशाली पार्टीलाई परास्त गर्न चाहन्छ, जो कठिन मात्र होइन तर असम्भव पनि छ। गुजरात चुनाउमा अमित शाहजस्तो बीजेपीको चाणक्याअघि राहुल गान्धी जस्तो राजनैतिक अपरिपक्क व्यक्ति कति बेर टिक्न सक्ला? यो प्रश्न टड्कारो भएर उभिएको छ। यसै कारण

गताङ्कको रहल...

राष्ट्रपति सीको बढ्दो शक्ति

■ श्याम श्रेष्ठ

बदलिँदो चीनको फेरिँदो मनसाय परन्तु अत्यन्त शिक्षित र अनुभवी २,२८७ प्रतिनिधि रहेको १९औँ पार्टी महाधिवेशनले महासचिव सीलाई नियतपूर्वक अति शक्तिशाली बनाउने यस्तो निर्णय किन गर्यो होला? अहिले सारा संसारको जिज्ञासा जागिरहेछ। केही चर्चित पश्चिमेली सञ्चार माध्यमले यसलाई राष्ट्रपतिसीको निरंकुश अधिनायकवादतर्फको यात्रा भनेर नकारात्मक विश्लेषण पनि गरेका छन्। चीनमा अहिले विकसित भइरहेको आन्तरिक घटना र अन्तरकथाले भने अरू नै कारणतर्फ संकेत गरेको देखिन्छ। महाधिवेशनले यस्तो निर्णय गर्नुको पछाड़ि बदलिँदो महाशक्ति चीनको फेरिँदो आकांक्षा र विश्व रंगमञ्चमा खेल्न खोजिएको नयाँ नेतृत्वदायी भूमिका मुख्य कारणका रूपमा देखिन्छ।

क्रान्ति सम्पन्न भएको ६८ वर्षमा चीन गुणात्मक तवरले नै बदलिएको छ। ऊ १९४९ को चरम अनिकाले मुलुकबाट अहिले विश्वको दोस्रो आर्थिक महाशक्तिका रूपमा रूपान्तरित भइसकेको छ। अहिले विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सालाखाला २.५ प्रतिशत छ, विकासशील मुलुकको सरदर ४ प्रतिशत छ तर चीनको वृद्धिदर भने औसत ७.२ प्रतिशत छ। यसमा दुविधा छैन कि यही गतिमा हिँड़िरहे अबको १२/१३ वर्षमै चीन अमेरिकालाई उछिनेर विश्वकै पहिलो आर्थिक महाशक्ति बनिसक्नेछ। अहिले संसारमा सबैभन्दा ज्यादा विदेशी विनीमय सञ्चिती चीनसितै रहेको छ, जून सेप्टेम्बर २०१७ सम्ममा ३.१०९ हजार अर्ब डलर पुगेको छ। यतिबेला चीन औद्योगिक हिसाबले विश्वकै सबैभन्दा ठूलो वस्तु निर्माणकर्ता र निर्यातकर्ता मुलुक भएको छ। उता कृषि उत्पादनमा पनि चीन विश्वको सबैभन्दा ठूलो उत्पादनकर्ता हो। अहिले विश्वमा सबैभन्दा ज्यादा विदेशमा लगानी गर्ने मुलुक पनि चीन नै हो। संसारभरि भ्रमण गर्न हिँड्ने पर्यटकमध्ये सबैभन्दा ज्यादा र खर्चालु पर्यटक चीनबाटै निस्कन्छन्। चीनमा भएको औद्योगिक र प्राविधिक क्रान्ति अचम्मलाग्दो छ। चीनमा आजभन्दा ११ वर्ष अघिसम्म एक किलोमिटर लामो अति उच्च गतिको रेलवे ट्र्याक पनि थिएन तर आज एक दशकमै प्रतिघन्टा ४३१ किलोमिटर कुद्नसक्ने विश्वको सबैभन्दा छिटो बुलेट ट्रेन-फुदोङ पनि चीनसितै छ र सबैभन्दा ज्यादा गतिमा ट्रेन कुद्ने रेलवे लाइन पनि, जुन २२,००० किलोमिटर लामो छ। अहिले चीन एक्लैसित त्यति लामो अति उच्च गतिको रेलवे लाइन छ, जति पुरै विश्वको एकातिर राख्दा पनि ज्यादा हुन्छ। चीनले यस बीचमा सामाजिक सुरक्षाको क्षेत्रमा पनि आश्चर्यजनक उपलब्धि हासिल गरेको छ। १९११ सम्म चीनमा गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या १३.४ प्रतिशत थियो (अर्थात् अमेरिकाको १५.९ प्रतिशतकै हाराहारीमा) तर विश्वलाई नै चकित बनाउनेगरी २०१६ मा चीनमा गरिबीको रेखामुनिको जनसंख्यालाई ३.३ प्रतिशतमा ओरालिएको छ,

जबकि यही साल अमेरिकामा भने १२.७ प्रतिशत जनसंख्या गरिबीको रेखामुनि रहेका छन्। त्यस्तै २००३ सम्ममा चीनको शहरी क्षेत्रका ४० प्रतिशत र ग्रामीण क्षेत्रको करिब ८० प्रतिशत जनसंख्यासित कुनै पनि स्वास्थ्य बिमाको सुविधा थिएन तर ८ वर्षकै अन्तरालमा २०११ मा तीनवटा अलग-अलग बिमा कार्यक्रममार्फत चीनका ग्रामीण र शहरिया गरी सरदर ९५ प्रतिशतभन्दा ज्यादा जनसंख्यालाई स्वास्थ्य बिमाको छातामुनि पुर्याइसकिएको छ। फैलावट र गतिका हिसाबले अहिले चीनको स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रमलाई मानव इतिहासमै सबैभन्दा विशाल र गतिवान बिमा कार्यक्रम मानिएको छ। यतिखेर चीनको बढ्दो आर्थिक तथा व्यवस्थापकीय क्षमताले चिनियाँ नेतृत्वको मानसिकतामा ठूलो परिवर्तन ल्याएको देखिन्छ। हामी अब सम्पन्न पनि छौँ, छोटो समयमै तीव्र आर्थिक-सामाजिक रूपान्तरण र आर्थिक विकास गर्न सफल पनि छौँ, अतः चिनियाँ मोडलको बजारमुखी समाजवादी व्यवस्था अपनाएर संसारभरिका विकासशील देशले चीनजस्तै तीव्र गतिमा आर्थिक-सामाजिक विकास गर्न सम्भव छ भन्ने धारणा चिनियाँ नेतृत्वले सार्वजनिक रूपमै राख्न थालेको स्थिति छ। महासचिव सीले महाधिवेशन समक्ष प्रस्तुत गरेको ६० पृष्ठ लामो प्रतिवेदन पढ्दा के देखिन्छ भने चिनियाँ विशेषता सहितको समाजवाद अब चीनको लागिमात्र नभएर विश्वका सम्पूर्ण मानव समुदायको लागि नमुना सामाजिक व्यवस्था हुनसक्छ भन्ने ढंगले विश्वसामु मोडल पेस गर्ने मनसायमा आज चीन पुगेको छ। सीको रिपोर्टमा प्रस्टै भनिएको छ: चिनियाँ विशेषता सहितको समाजवाद जस्तो राजनीतिक प्रणाली चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टी र चिनियाँ जनताको सिर्जना हो। हामीलाई पूरापूर विश्वास छ कि चीनको समाजवादी लोकतन्त्रका सबल पक्ष र विशिष्ट विशेषतालाई अब हामी चलखेल गर्न भरपुर ठाउँ दिन सक्छौँ र मानवजातिको राजनीतिक अग्रगमनका लागि चीनको योगदान बनाउन सक्छौँ। यसको तात्पर्य खालि चीनमा मात्र होइन, विश्वमा चिनियाँ ढाँचाको समाजवादको मोडल प्रस्तुत गर्ने अभियानमा आज चीन रहेको छ। यसका लागि केवल ५/१० वर्ष काम गर्ने व्यवस्थापकीय नेता होइन, ज्यादा प्राधिकारपूर्ण र १०/२० वर्ष निरन्तर काम गर्ने ज्यादा शक्तिशाली वैचारिक नेताको जरुरत हुनगएको हुनसक्छ। सम्भवतः यही मूल कारणले अहिले महासचिव सीलाई यसरी चरम शक्तिशाली बनाइएको र उनको विचारलाई पार्टी संविधानमा समेत राखिएको देखिन्छ। यही सन्दर्भमा अहिले चीनमा मार्क्सवादको अध्ययनलाई पुनः जोड़ दिन र विद्यालयहरूमा अनिवार्य बनाउन थालिएको हुनुपर्छ।

त्यसमाथि थप राष्ट्रपति सीले बेल्ट एन्ड रोड इनिसियटिभफ पहल भनेर अहिलेसम्मकै सबैभन्दा महत्त्वाकांक्षी ९०० अर्ब डलरको अन्तमहादेशीय महायोजना ल्याएका छन्। ■

डाकघर

गान्धी रोड र एन रोडमा अलकत्रा पेलाइ आधा मात्र किन?

■ विप्रश जोरबङ्ला

महोदय,

जोरबङ्लादेखि दार्जीलिङ शहरसम्म जाने वैकल्पिक मार्ग हो **गान्धी रोड,** जो पहिला एउटा पकडण्डीको रुपमा घुमदेखि बजारसम्म जान्थ्यो। ७० को दशकमा दार्जीलिङ जाने मूल सड़क वा हिल कार्ट रोड व्यस्त रहने हुनाले यो पुरानो बाटोलाई मरम्मत गरी आइएनए रोडको रुपमा घुमस्थित जलापहाड रोडसँग जोड़ियो। मोटामोटी यो वैकल्पिक पथको लम्बाई पाँच किलोमिटर छ, जो चौरस्ता पुगेर टुङ्गिन्छ। स्थानीय टीएन पथसँगै यो पथमा पनि अलकत्रा बिछ्याउने काम भयो तर यो काम केवल मेरिभिल्लासम्म पुगेर रोकिएको तथ्य थाह पाइन्छ। यो काम किन अनि कसरी हुनगयो, त्यसबारे केही जान्न नसकिए तापनि कतिपय यस्ता कुरा जान्नमा आएका छन्।

१) स्थानीय वासिन्दाले बाटो पिच गरिए अत्याधिक मात्रामा गाड़ी कुद्ने हुनाले बाटोको मरम्मत नै गर्न नदिएको कुरा सुनिन्छ।

२) सो बाटोमा अहिलेघरि मनग्गे मात्रामा घर बनिएका छन्। होटल, होलीडे होम, स्कूल, नर्सरी तथा सेल भेसन होम जहाँ मूक र बधिरहरूलाई शिक्षा प्रदान गर्ने पाठशाला/कार्यशाला छ। यति सम्पन्न निधिको पथ रहे पनि यो बाटो मरम्मतको कार्य आधा बीचमा पुगेर रोकिनुमा को जिम्मेवार छ! सम्बन्धित विभाग वा जनसाधारण?

३) यदि आफ्नो स्थानको उचित सुरक्षा र निर्वहन गर्नुछ भने सड़क मात्र होइन त्यस ठाउँका झोड़ा, नाला सबै व्यवस्थामाथि ध्यान दिन जरुरी देखिन्छ। वर्षा याममा आउने भल, पैह्रो सबैको उचित प्रबन्धनको व्यवस्था हुनपर्छ।

४) आफ्नो गाउँ घरलाई सफा सुग्घर राख्न प्रदूषणमुक्त राख्नपर्छ। पर्यावरणको समुचित प्रथा र प्रयोग गर्ने प्रत्येक नागरिकको कर्तव्य हो।

५) आशा छ, जनादेशको समुचित कदर गर्दै विभागीय पहलमा यो अधुरो भएको अलकत्र छाप्ने काम झट्टै पूरा होस।

म, आशा गर्छु स्थानीय जनताले विभागीय पहललाई समुचित सहयोग गर्नेछ।